

FRÅGEDRIVEN UNDERVISNING OM KÄLLTILLIT

INNEHÅLL

ANGELÄGEN FRÅGA: VEM SKA JAG TRO PÅ?

SYFTE OCH CENTRALT INNEHÅLL

ISCENSÄTTNING AV DEN ANGELÄGNA FRÅGAN

SUMMATIV SLUTUPPGIFT

INFORMERAT HANDLANDE

INNEHÅLLSVINKELNS BAKGRUND

ISCENSÄTTNING AV DEN ANGELÄGNA FRÅGAN

STÖDFRÅGA 1: VAD ÄR KONSPIRATIONSTEORIER?

STÖDFRÅGA 2: ÄR DET FARLIGT?

STÖDFRÅGA 3: HUR FUNKAR DET?

STÖDFRÅGA 4: HUR KAN VI SKYDDA OSS OCH SAMHÄLLET?

SUMMATIV SLUTUPPGIFT

ANGELÄGEN FRÅGA

ARGUMENTATIONSSTAMMAR

INSTRUKTION TILL DEN SUMMATIVA SLUTUPPGIFTEN

BETYGSKRITERIER

ANGELÄGEN FRÅGA: VEM SKA JAG TRO PÅ?

SYFTE OCH CENTRALT INNEHÅLL	SYFTE Förmåga att söka, kritiskt granska, tolka och använda information från olika källor i arbetet med samhällsfrågor. Centralt innehåll, Samhällskunskap 1b Inflytande och beslutsfattande Demokratibärande samhällsinstitutioner samt deras skydd i relation till auktoritära och totalitära styrelseskick. Mediernas roll i demokratin och nyhetsvärdering i en digitaliserad värld. Samhällsvetenskapliga perspektiv och arbetsmetoder För innehållet relevanta metoder för att söka, bearbeta, tolka, värdera och kritiskt granska information från olika källor och medier i digital och annan form i arbetet med komplexa samhällsfrågor. Källkritik och källtillit i samhällsvetenskapligt arbete.
ISCENSÄTTNING AV DEN ANGELÄGNA FRÅGAN	Lena Ph - <i>Vem kan man lita på?</i> - Så mycket bättre (TV4). Spellistan " <i>Bli inte lurad</i> " från Myndigheten för psykologiskt försvar. <i>Är vaccin farligt?</i> En genomgång av metoden och vad den summativa uppgiften kommer att gå ut på.

STÖDFRÅGA 1	STÖDFRÅGA 2	STÖDFRÅGA 3	STÖDFRÅGA 4
Vad är konspirations-teorier?	Är det farligt?	Hur funkar det?	Hur kan vi skydda oss och samhället?

FORMATIVA ÖVNINGSUPPGIFTER	FORMATIVA ÖVNINGSUPPGIFTER	FORMATIVA ÖVNINGSUPPGIFTER	FORMATIVA ÖVNINGSUPPGIFTER
Uppgift 1 Läs artikeln <i>Psykologin som får oss att tro på nätlögner</i>. Uppgift 2 Se filmen <i>5 konstiga konspirationsteorier</i>. Uppgift 3 Läs den första delen av artikeln <i>Därför vill du tro på konspirationsteorier</i>, fram till rubriken <i>Hur kan man bemöta en konspirationstroende?</i>	Uppgift 1 Se intervjun med den norske religionshistorikern Terje Emberland. Uppgift 2 Läs i <i>Handbok i debunkning 2020</i> s.5–6.	Uppgift 1 Spela spelet <i>Bad News Game</i>. Uppgift 2 Läs <i>Att möta informationspåverkan</i>, sidorna 17–27. Uppgift 3 Titta på dessa klipp: UR Play: <i>AI och desinformation Uppsala universitet: Deep fake avslöjas bäst med kunskap</i>	Uppgift 1 Gör testet <i>Nyhetsvärderaren</i>. Uppgift 2 Sidan <i>Bli inte lurad</i>. Uppgift 3 Läs om <i>inokulationsteorin</i>. Uppgift 4 Läs sidorna 8–15 i <i>Handbok i debunkning 2020</i> Uppgift 5 Läs caset från läroboken <i>Reflex Plus</i> från Gleerups.
KÄLLOR	KÄLLOR	KÄLLOR	KÄLLOR
Psykologin som får oss att tro på nätlögner.pdf <i>5 Konstiga konspirationsteorier</i> <i>Därför vill du tro på konspirationsteorier</i>	Ett klipp från den norska dokumentären "Killar mot världen" med en intervju av den norske religionshistorikern Terje Emberland. Skeptical Science: <i>Handbok i debunkning 2020</i>	Bad News Game på svenska eller engelska MPF: <i>Att möta informationspåverkan</i> UR Play: <i>AI och desinformation</i> <i>Uppsala universitet: Deep fake avslöjas bäst med kunskap</i>	<i>Nyhetsvärderaren</i> MPF: <i>Bli inte lurad</i> <i>Forskning & Framsteg: Spel som vaccin mot fake news</i> <i>Skeptical Science: Handbok i debunkning 2020</i> Case: Ska utrikesjournalistiken vara opartisk - Reflex Plus - Gleerups

SUMMATIV SLUTUPPGIFT	- Besvara den angelägna frågan. - Vem ska jag tro på efter att jag tagit del av denna FDU om informationspåverkan?
---------------------------------	---

INFORMERAT HANDLANDE	- Efter genomförd FDU kan nästa steg bli en "debunking" där eleverna söker upp felaktig information att rätta enligt metoden i "Handbok i debunkning 2020". - I artikeln <i>Ett trolls verktyglåda</i> från Agera Värmland finns en bra sammanfattning med många exempel och råd om hur vi skall ta vårt ansvar och agera för att motverka desinformation, vilseledning och propaganda. Den kan vara ett bra medskick för eleverna.
---------------------------------	--

INNEHÅLLSVINKELNS BAKGRUND

Ur Skeptical Science: Handbok i debunkning 2020

Felaktig information (eng. "misinformation") är falska fakta som sprids antingen av misstag eller med avsikt att vilseleda. När det finns avsikt att vilseleda kallas det för desinformation (eng. "disinformation"). Felaktig information har potential att orsaka betydande skada för både individer och samhället. Det är därför viktigt att skydda människor från att bli felaktigt informerade, antingen genom att göra dem motståndskraftiga mot felaktig information innan de möts av den eller genom att "debunka" (ungefär "avslöja/säga sanningen om")

Ur MPF: Att möta informations-påverkan

Vårt samhälle bygger på tillit, både genom allmänhetens förtroende för samhällets institutioner och tilliten mellan människor och grupper i samhället. Förtroende och tillit är en förutsättning för att demokratin ska fungera väl. Informationspåverkan undergräver dessa värden genom att så frön av misstro och underblåsa motsättningar i samhället.

ISCENSÄTTNING AV DEN ANGELÄGNA FRÅGAN

Vi ser två klipp och en spellista från YouTube, ca 22 min.

Lena Ph - *Vem kan man lita på?* - Så mycket bättre (TV4).

Spellistan "*Bli inte lurad*" från Myndigheten för psykologiskt försvar.

Är vaccin farligt? Från kanalen Snabb Fakta.

En genomgång av metoden och vad den summativa uppgiften kommer att gå ut på.

Tryck på följande punkter:

- Det är källorna till respektive uppgift som tillhandahåller de möjliga svaren. Det är inte tillåtet att gå utanför källorna.
- Anteckningarna kommer att vara tillgängliga vid den summativa uppgiften. De skall vara innehållsrika men inte för omfattande. Behåll formateringen från anteckningsmallen så att det blir tydligt och lättläst.
- Det skall vara ett grupparbete, vilket betyder att alla i gruppen gör alla uppgifter gemensamt. Arbetet skall inte delas upp så att gruppmedlemmarna bara behärskar sin del.
- I den summativa uppgiften skall alla stödfrågor behandlas och lämpliga källor anges i svaret. Ingen information utan referens till en källa får förekomma.

STÖDFRÅGA 1: VAD ÄR KONSPIRATIONSTEORIER?**Uppgift 1**

Vi tror mer på det som passar in i det vi redan tror på och har svårt att ta in det som inte stämmer in i vår världsbild. Det här kallas för konfirmationsbias och faktaresistens.

Läs artikeln "Psykologin som får oss att tro på nätlögner" och ta reda på mer om dessa begrepp. Hur hänger de ihop med extrema åsikter och konspirationsteorier?

Uppgift 2

Se filmen *5 KONSTIGA KONSPIRATIONSTEORIER* och besvara sedan följande frågor: Vad skiljer en konspiration och en konspirationsteori? Hur beskrivs en konspiration och hur beskrivs en konspirationsteori? Vad kännetecknar en konspirationsteoretiker?

Uppgift 3

Läs den första delen av artikeln "*Därför vill du tro på konspirationsteorier*", fram till rubriken "Hur kan man bemöta en konspirationsteori?" Vilka förklaringar till att konspirationsteorier får fäste redovisas i artikeln?

STÖDFRÅGA 2: ÄR DET FARLIGT?**Uppgift 1**

I avsnitt tre av den norska dokumentären "Killar mot världen" intervjuas den norske religionshistorikern Terje Emberland. Varför är tron på konspirationsteorier så farlig, menar Emberland? Emberland säger att maktkritik är nödvändigt i en demokrati men att maktkritik och konspirationsteorier nästan är varandras motsats. Hur menar han?

Programledaren NRK-journalisten Martha Antonette Solli avslutar med att säga: "Det farliga är när frågorna slutar vara kritiska och istället blir konspiratoriska". Vad menar hon? Förklara det med egna ord och något exempel.

Uppgift 2

Läs i "*Handbok i debunkning 2020*" s.5–6.

Beskriv på vilka sätt konspirationsteorier, lögner, fake news, påverkanskampanjer och annan vilseledande information kan skada samhället, organisationer och enskilda individer.

Ge dessutom ett konkret exempel för varje nivå (samhälle, organisation, individ) som visar hur sådan information kan få negativa konsekvenser.

STÖDFRÅGA 3: HUR FUNKAR DET?

Uppgift 1

Ni skall börja med att spela spelet Bad News Game. Bestäm om ni vill spela på svenska eller engelska eller kanske en match på varje språk. Vem når högst poäng i gruppen?

I spelet skall ni erövra märken. Vad innebär de olika utmärkelserna; bedragare, känslor, polarisering, konspiration, misskreditering och trollning, som ni kan vinna?

Uppgift 2

Vilka tekniker och knep används för att skapa och sprida konspirationsteorier, lögner, fake news, påverkanskampanjer och vilseledande information? I skriften "Att möta informationspåverkan", på sidorna 17–27, ger Myndigheten för psykologiskt försvar exempel på vilka tekniker som används inom informationspåverkan. Läs om dessa tekniker. De är indelade i sex olika kategorier och går även att kombinera för att få en starkare effekt. Fundera över om ni sett några av dessa tekniker användas. Ge exempel på några av de olika teknikerna och hur de kan kombineras.

Uppgift 3

AI:s betydelse för utvecklingen

Hur kan AI-teknik användas för att skapa falsk information? Titta på dessa klipp och ge något exempel på hur teknikerna skulle kunna användas.

UR Play: AI och desinformation

Uppsala universitet: Deep fake avslöjas bäst med kunskap

STÖDFRÅGA 4: HUR KAN VI SKYDDA OSS OCH SAMHÄLLET?**Uppgift 1**

Hur bra går det? Thomas Nygren som vi såg i ett av avsnittet om "deep fakes" har varit med och tagit fram ett test som heter *nyhetsvärderaren*. Se hur bra ni klarar er.

Uppgift 2

Myndigheten för psykologiskt försvar har publicerat sidan Bli inte lurad. Där finner ni korta och koncisa råd för hur man skall förhålla sig. Tänk ut ett konkret exempel på vart och ett av de fyra stegen. Tänk er vilken typ av material ni tar del av och hur ni agerar. Det kan vara olika exempel för vart steg. Skriv ner en kort beskrivning av era exempel i anteckningarna.

Uppgift 3

Spelet Bad News Game som ni tävlade i är inte bara ett roligt tidsfördriv. Det är utvecklat för att använda en socialpsykologisk teori som heter *inokulationsteorin*. Hur är det tänkt att fungera?

Uppgift 4

Bli inte lurad är bra för att skydda sig själv och inte bli en del av problemet. I Handbok i debunkning så kan ni läsa om hur ni kan ta ett större ansvar och bli en del av lösningen för att motverka konspirationsteorier, lögner, fake news, påverkanskampanjer och vilseledande information.

Läs på sidorna 8–15 i Handbok i debunkning 2020 och tänkt ut ett exempel på hur ni skulle kunna agera för att bemöta felaktig information eller en person som har fallit för en konspirationsteori.

Uppgift 5

I läroboken Reflex Plus finns ett case kring objektivitet i media, Case_ Ska utrikesjournalistiken vara opartisk_ – Reflex Plus – Gleerups. Det fokusera på de media som lyder under de krav som riksdag och regering ställer på dem som arbetar i allmänhetens tjänst, så kallad Public Service. Hur kan dessa krav på saklighet och opartiskhet bidra till skyddet mot konspirationsteorier, lögner, fake news, påverkanskampanjer och vilseledande information?

SUMMATIV SLUTUPPGIFT

ANGELÄGEN FRÅGA	Vem ska jag tro på?
ARGUMENTATIONSSTAMMAR	<i>Efter att jag tagit del av denna FDU om informationspåverkan så vet jag att jag skall undvika... Jag vet att jag istället bör...</i> <i>Denna FDU om informationspåverkan bekräftade det jag visste, att jag skall undvika... Jag brukar istället försöka...</i>

INSTRUKTION TILL DEN SUMMATIVA SLUTUPPGIFTEN	Besvara den angelägna frågan "vem skall jag tro på" i en skriftlig utredande text med utgångspunkt i alla de fyra stödfrågorna och de källor från stödfrågorna som du anser relevanta. Du skall hantera samtliga fyra stödfrågor i ditt svar och du får bara använda den information som stödfrågornas källor tillhandahåller samt första lektionens iscensättning Välj att utgå från någon av dessa formuleringar, argumentationsstammar, för att formulera inledningen till ditt svar: <i>Efter att jag tagit del av denna FDU om informationspåverkan så vet jag att jag skall undvika... Jag vet att jag istället bör...</i> Denna FDU om informationspåverkan bekräftade det jag visste, att jag skall undvika... Jag brukar istället försöka... Textmodell Följande textmodell/skrivinstruktioner tillhandahålls som ett verktyg som kan hjälpa dig att organisera din text och dina tankar. 1:a stycket: Introduktion I introduktionen tydliggör du vilken argumentationsstam du valt och ger en kort sammanfattning av varför. Här behöver du inte referera till några källor. 2:a stycket: Konspirationsteorier Utgå från källorna i lämplig stödfråga/stödfrågor och resonera kring vilken roll konspirationsteorier har för behovet av pålitliga källor. Referera till källan, till exempel: I filmen nämns att... Det skall framgå vilken källa du använder på ett sådant sätt att jag förstår vilken källa det är. 3:e stycket: Farligt? Utgå från källorna i lämplig stödfråga/stödfrågor och resonera kring behovet av pålitliga källor utifrån den skada som konspirationsteorier, lögnar, fake news, påverkanskampanjer och vilseledande information kan orsaka samhället, organisationer och individer. 4:e stycket: Hur fungerar det? Utgå från källorna i lämplig stödfråga/stödfrågor och ge exempel på tekniker och knep som används för att skapa och sprida konspirationsteorier, lögnar, fake news, påverkanskampanjer och vilseledande information. 5:e stycket: Slutsats och avslutande diskussion Utgå från källorna i lämplig stödfråga/stödfrågor och beskriv hur man gör för att skydda sig själv och hur du kan ta ett större ansvar och motverka konspirationsteorier, lögnar, fake news, påverkanskampanjer och vilseledande information. Omfattning: Cirka 500–1500 ord
BETYGSKRITERIER	Eleven analyserar och diskuterar samhällsfrågor med samhällsvetenskaplig underbyggnad. Eleven använder samhällsvetenskapliga metoder för att hantera information som rör samhällsfrågor och drar slutsatser om olika källors trovärdighet och användbarhet.